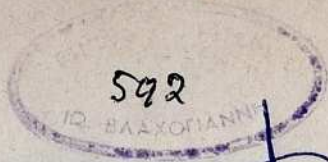

RAD

592

Handwritten signatures and initials, including a large stylized signature and another signature that appears to be 'ΙΩ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝ'.

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΒΗΧΑΣ
ΕΦΟΡ. ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΚΩΝΣΤ. ΡΑΛΟΥ

194

ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΑ ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ

Μεταξὺ τῶν μεγάλων διδασκάλων τοῦ πολέμου ἡ ἱστορία τοῦ Βυζαντίου δύναται ν' ἀναγράψῃ ὀνόματά τινα ἐκ τῶν διαπρεπεστάτων. Οὕτω τὸν αὐτοκράτορα Ἡράκλειον ὅστις ἔδωκε θανάσια μαθήματα τακτικῆς καὶ στρατηγίας ἐκραταίωσε δὲ καὶ ἐλάμπρυνε τὴν ἑλλην. αὐκρατορίαν κατὰ τὴν ἑβδόμην ἑκατονταετηρίδα.

Ὁ Ἡράκλειος ἀνῆκεν εἰς οἰκογένειαν ἐξοχῶς στρατιωτικὴν πολλοὺς παρασχοῦσαν ἀξιολόγους στρατηγούς εἰς τὸ Βυζάντιον. Αὐτὸς ὁ πατὴρ τοῦ Ἡρακλείου διεκρίθη μεγάλως ἐν πολέμοις. Ἐγεννήθη ἐν Ἀρμενίᾳ ἐκ μεγάλης καὶ πλουσίας οἰκογενείας τῆς ἐπαρχιακῆς ἀριστοκρατίας. Ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Μιναρικού καὶ κατὰ τὰς περσικὰς στρατείας διέτρεξεν ἔνδοξον στρατιωτικὸν στάδιον. Ἐν ἔτει 586 καὶ ὡς ὑπαρχηγὸς τοῦ στρατηγοῦ Φιλιππικού διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσπονον διευθύνας σπουδαίας ἐπιχειρήσεις. Ἐν ἔτει 589 καὶ ἐν τῇ ἐν Νισίβη μάχῃ ἐπεδείξατο ἐξαιρετικὴν ἀνδρείαν πανταχοῦ δ' ὑπῆρξεν ὁ στυλοβάτης τῆς πειθαρχίας καὶ διεκρίθη διὰ τὴν δεξιότητα καὶ τὸ θάρρος. Εἰς ἀνταρμιβὴν προήχθη εἰς τὴν διοίκησιν τῆς ἐξαρχίας τῆς Ἀφρικῆς. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἀκόμη τοῦ 602 ἦτις ἀνεβίβασεν ἀπροσοκῆτως ἐπὶ τοῦ θρόνου ἄξεστον ἑκατόνταρχον τὸν τραχὺν καὶ τυραννικὸν Φωκᾶν διετήρησε τὴν ὑψηλὴν αὐτὴν θέσιν, ἀλλὰ μὴ ἐπιδοκιμάζων τοὺς τρόπους καὶ τὴν διαχείρισιν τοῦ Φωκᾶ παρεσκεύασε τὴν ἀνατροπὴν αὐτοῦ διὰ τοῦ ὁμωνύμου υἱοῦ τοῦ Ἡρακλείου εἰ καὶ δὲν ἐξῆλθεν ὁ ἴδιος τῆς ἐξαρχίας του. Ἀπέθανε πάντως πρὸ τοῦ 615 καταλιπὼν τρία τέκνα· τὸν Ἡράκλειον περὶ οὗ θά γίνῃ ἐνταῦθα λόγος, τὸν Θεόδωρον καὶ τὴν Μαρίαν ἣτις ὑπῆρξεν ἡ μήτηρ τῆς φιλοδόξου αὐτοκρατορίας Μαρτίνας. Ὁ υἱὸς Ἡράκλειος ἐγεννήθη τῷ 575. Εὐσωμος καὶ εὐειδὴς ἐπέβαλλε διὰ τῆς εὐγενείας τῶν χαρακτηριστικῶν του καὶ διὰ τῆς συμπεριφορᾶς του. Δὲν ἐβράδυνε νὰ διακριθῇ ὡς στρατιωτικὸς. Ὁ ἑξαρχὸς τῆς Ἀφρικῆς καὶ πατὴρ τοῦ Ἡρακλείου ἀντιπολιτευόμενος τὸν τυραννικὸν καὶ βάνανσον Φωκᾶν, ὅστις ἐπωφελήθει στρατιωτικῆς στάσεως εἶχε καταλάβει τὸν θρόνον, παρεκώλυε τὴν ἀποστολὴν τῶν σιτη-

Desha's - Edm. Elmsley
New Letter - A - 1928

ρῶν εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Ὁ Φωκᾶς ἐκδικούμενος ἐνέκλεισε τὴν σύζυγον τοῦ Ἡρακλείου Ἐπιφάνειαν εἰς μοναστήριον ὡς καὶ τὴν μνηστὴν τοῦ νέου Ἡρακλείου Εὐδοξίαν. Τότε ὁ νέος Ἡράκλειος μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου του Νικίτα καὶ τοῦ πατρὸς του ὠργάνωσαν μεγάλην κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκστρατείαν ὅπως ἀνατρέψωσι τὸν τύραννον. Ὁ Νικίτας ὤδευσε κατὰ τῆς Πόλεως διὰ τῆς Αἰγύπτου, τῆς Συρίας καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὁ Ἡράκλειος ἐπῆλθε διὰ θαλάσσης ἐπὶ κεφαλῆς μεγάλου στόλου. Ὁ Φωκᾶς δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιταχθῆ κατὰ τοῦ κινήματος. Ἄλλως οἱ πρόθυμοι εἰς ἀνατροπὰς Πράσινοι οἱ ἄλλοτε ὑποστηρικταὶ τοῦ Φωκᾶ στασιάζαντες παρέσυραν τὸν ὄχλον κατ' αὐτοῦ, ἀνέτρεψαν τὸν θρόνον καὶ ἐθανάτωσαν τὸν τύραννον. Ὁ Ἡράκλειος ἐκλήθη ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀρχήν. Μετὰ τινὰς δισταγμοὺς ἐδέχθη πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Σεργίου Ἄνωματος ἢ το ἢ κατὰστασις καὶ μετὰ δυσκολίας ἐδραιοῦτο ἡ τάξις. Δύσκολα ὑπῆρξαν τὰ πρῶτα ἔτη. Οἱ πρὸς τοὺς Πέρσας ἐν τούτοις πόλεμοι ἐμεγάλυναν τὸν Ἡρακλείου καὶ ἐπαγίωσαν τὴν ἀρχήν του. Εἰς τὴν Περσίαν ἐβασίλευον τότε οὐχὶ πλέον οἱ Ἀχαιμενίδαι, ἀλλ' οἱ Σασσανίδαι ἐφ' ὧν τὰ στρατιωτικὰ τῆς Περσίας ἐπρόκοψαν καὶ κατηρτίσθησαν μετὰ μείζονος ἢ ἐπὶ τῶν Μηδικῶν καὶ τῶν στρατειῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπιτυχίας. Τὰ στρατεύματα ἦσαν λίαν ἠσκημένα, προήχθη δὲ καὶ ἡ τακτική. Σπουδαῖοι ἦσαν οἱ στρατηγοί. Τὸ κορυφωμα τῆς περσικῆς ἰσχύος συμπίπτει μὲ τὴν ἐποχὴν τοῦ Χοσρόη, βασιλέως μεγαλεπιβόλου καὶ ἰκανοῦ. Ἡ ρῆξις πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς ἐχρονολογεῖτο λοιπὸν ἀπὸ ἐτῶν (1). Ὁ στρατηγὸς τοῦ Χοσρόη Σαχαρμπᾶς «βασιλικὸς σύαγρος» ὡς ἐπεκαλεῖτο ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον εἶχε καταγάγει ἐπιτυχίας κατὰ τῶν Ἑλλήνων, εἰσβαλὼν δὲ εἰς Παλαιστίνην ἤρπασε τὸν τίμιον σταυρὸν ὃν εἶχεν ἀνεύρει καὶ ἀναστηλώσει ἡ μήτηρ τοῦ Κωνσταντίνου Ἐλένη, ἀπήγαγε δὲ αὐτὸν εἰς Περσίαν ὅπου παρέλαβε καὶ μετὰ πολλῆς εὐλαβείας ἐφύλαττε ἡ χριστιανὴ σύζυγος τοῦ Χοσρόη. Ἐν τούτοις τὸ γεγονός κατέθλιψε τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος καὶ ἐξῆψε τὸ πατριωτικὸν καὶ θρησκευτικὸν αἶσθημα αὐτοῦ. Θαυμασίως δ' ἐπωφελήθη τούτου ὁ Ἡράκλειος ὅστις ὅμως, ὡς εἶπομεν, εἶχε νὰ παλαίσῃ κατὰ τῶν ἀναγεννηθέντων Περσῶν, οἵτινες ἀπέχουσι χίλια ἑκατὸν ἔτη ἀπὸ τῶν Περσῶν τοῦ 5 π. Χ. αἰῶνος. Ἡ περσικὴ παλιγγενεσία πρέπει νὰ τεθῆ ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν

(1) Τοῦ Χοσρόη στραφέντος κατὰ τοῦ Φωκᾶ καθ' οὗ εἶχε τὴν ἀφορμὴν ὅτι οὗτος ἀνέτρεψε καὶ ἐθανάτωσε τὸν φίλον καὶ σύμμαχον αὐτοῦ τὸν καλὸν καὶ ἀγαθὸν αὐτοκράτορα Μαυρίκιον.

διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καθ' οὓς δρωσιν οἱ Ἀρσακίδαί ἢ Ἐθνικὴ δυναστεία τῶν Περσῶν. Πρῶτος ἐξ αὐτῶν βασιλεὺς ὑπῆρξεν ὁ Ἀρσάκης, Arsach, ὡς τελευταῖος ὁ Artaban. Ὁ Arsach ἀνευρῶν ἢ ἐπινοήσας τὴν ἐθνικὴν σημαίαν τῶν Περσῶν, σημαίαν συμβολικὴν, σκυτίνην ἐμπροσθέλλαν τοῦ θείου σιδηροῦργου Γκαόχ, ἣτις ἐφέρετο ὡς σωθεῖσα ἐκ τῆς καταστροφῆς τοῦ τελευταίου Δαρείου τοῦ Κοδομανοῦ, ἕψωσεν αὐτήν.

Ἐν τούτοις οἱ Ἀρσακίδαί παρὰ τὴν Ἐμπροσθέλλαν τοῦ Γκαόχ, δὲν ἦσαν καθαροὶ Πέρσαι (Πάρθοι).

Ὁ Ἀρταξέρης ἦτο νεαρὸς πρίγκηψ, κατερχόμενος ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς κατόχους τοῦ θρόνου τῆς Περσεπόλεως. Οἱ ἀστρολόγοι εἶχον προεῖπει εἰς τὸν τελευταῖον Πάρθον βασιλέα, τὸν Ἀρταβάν, ὅτι ὁ νέος αὐτὸς Πέρσης Ἀρταξέρης θὰ τὸν ἐκθρονίσῃ.

Μία τῶν εὐνοουμένων τοῦ χαρεμίου τοῦ Ἀρταβάν, Γκουλνάρ ὀνόματι, εἰδοποιεῖ τὸν Ἀρταξέρην ὅτι κινδυνεύει καὶ φεύγουν ὁμοῦ εἰς Περσίαν, ἣτις κηρύσσεται ὑπὲρ αὐτοῦ, ὡς καὶ οἱ σατράπαι πολλῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν.

Ὁ Ἀρταβάν συλλαμβάνεται, φυλακίζεται καὶ θανατοῦται μετὰ τῶν δύο υἱῶν του καὶ βασιλεὺς ἀνακηρύσσεται ὁ Ἀρταξέρης, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἄρχονται οἱ Σασσανίδαί (226 μ. Χ.) ὀνομασθέντες οὕτω ἀπὸ τοῦ Σασάν, ἀρχηγοῦ τῆς οἰκογενείας, ὅστις ἦτο ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ὑστάσπου καὶ ἀπωλέσας τὸν θρόνον εἶχε καταφύγει εἰς τὰς Ἰνδίας.

Οἱ Σασσανίδαί οὗτοι εἶναι φίλοι τῆς προσόδου καὶ ἐκαλλιέργησαν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Αἱ ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τῶν βράχων Νασκί-Ρουστάν ὑπάρχουν ἐγγὺς τῆς Περσεπόλεως. Περιῆλθον εἰς πολέμους πρὸς τοὺς Ρωμαίους διὰ τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Μ. Ἀσίαν, οἵτινες ἐξηκολούθησαν καὶ μετὰ τὴν μετάθεσιν τῆς ἑδρας τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους εἰς τὴν Κων)πολιν. Ἐξακουστὸς ὑπῆρξεν ὁ ἐξ αὐτῶν βασιλεὺς Σαπὸρ κατὰ τοῦ ὁποίου ἐστράτευσεν ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης.

Ἐτερος σπουδαῖος αὐτῶν ἡγεμῶν ὑπῆρξεν ὁ Χοσροῦ, Χοσρόης ὁ Μέγας, ὁ ὁποῖος εἶναι σύγχρονος τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅστις ὑπῆρξεν ἰσχυρὸς καὶ δίκαιος ἀνὴρ καὶ ἐξέτεινε τὰ ὅρια τοῦ Κράτους του. Περὶ αὐτοῦ διηγοῦνται ἀνέκδοτόν τι παρεμφερὲς πρὸς ἐκεῖνο τοῦ Μεγάλου Φρειδερίκου μετὰ τοῦ μυλωθροῦ ἰδιοκτῆτου οἰκίας παρεμποδιζούσης τὴν πρόσοψιν τοῦ Παλατίου του.

Ἐγγονος τοῦ Χοσρόη τούτου ὑπῆρξεν ὁ Χοσρόης Β' ὁ σύγχρονος καὶ ἀντίπαλος τοῦ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου.

Τὸν Χοσρόην τοῦτον ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν του ἐξεθρό-

νισεν ὁ στρατός του. Τότε φεύγει οὗτος εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπι-καλούμενος τὴν προστασίαν τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ Ἑλληνοῦς Αὐτοκράτορος Μαυρικίου ὅστις νυμφεύει αὐτὸν μετὰ τῆς θυγατρὸς του καὶ ἐπαναφέρει ἐπὶ τοῦ θρόνου.

Μετ' ὀλίγον ὅμως ὁ Μαυρίκιος θανατοῦται ὑπὸ τοῦ στασιαστοῦ Φωκᾶ τοῦ καὶ σφετερισθέντος τὸν θρόνον τῆς Κων)πόλεως.

Τῷ 603 ὁ Χοσρόης κηρῦσσει τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Φωκᾶ διὰ τὴν ἐκδικήσασθαι τὸν θάνατον τοῦ πενθεροῦ Μαυρικίου.

Ὁ πόλεμος διήρκεσε 18 ἔτη μετὰ νικητὴν τὸν Χοσρόην, ὅστις διὰ τοῦτο ὠνομάσθη παρβίξ (ισχυρός).

Ἦδη ἀπὸ τοῦ 610 ὁ Φωκᾶς δὲν εἶναι πλέον ἐπὶ τοῦ θρόνου οὔτε ἐν τῇ ζωῇ.

Αἱ ἦνται τῶν στρατηγῶν του καὶ πολὺ περισσότερον τὰ ἐγκλήματα ἐξήγειρον τὸν λαόν του ἐναντίον του μέχρις καὶ αὐτοῦ τοῦ Πρίσκου, κόμητος τῶν ἐξκουβιτόρων, ὅστις γράφει πρὸς τὸν Ἐξαρχον τῆς Ἀφρικῆς τὸν πατέρα τοῦ Ἡρακλείου, τὸν νικητὴν τῆς παρὰ τὴν Νίσιβιν μάχης τὸ ἐπισημότερον πρόσωπον μετὰ τὸν Αὐτοκράτορα. Πανταχόθεν τὰ βλέμματα ἦσαν ἐστραμμένα πρὸς αὐτόν, ὅλοι τὸν ἐκάλουν νὰ θέσῃ τέρατα εἰς τὴν τυραννίαν τοῦ Φωκᾶ. Αἱ πρῶται ἐχθροπραξίαι συνέβησαν τὸ 618 ὅτε ὁ πατήρ Ἡράκλειος ἠμπόδισε τὰ σιτηρὰ καὶ ὅτε ὁ Φωκᾶς ἀντεκδικούμενος συνέλαβε τὴν σύζυγον τοῦ ἐξάρχου Ἐπιφάνειαν καὶ τὴν μνηστὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἡρακλείου τὰς ὁποίας ἐνέκλεισεν εἰς Μοναστήρι.

Ὁ ἔξαρχος τῆς Ἀφρικῆς τότε ἀπεφάσισε νὰ ὀργανώσῃ μεγάλην ἐναντίον τοῦ Φωκᾶ ἐκστρατείαν τῆς ὁποίας ἀρχηγὸν κατέστησε τὸν υἱόν του Ἡράκλειον.

Ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἐξάρχου συνίστατο εἰς τὸ ναυτικόν.

Ὁ νέος Ἡράκλειος ὑψώσας τὴν ἀχαιοποιήτων εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἱστοῦ τῆς ναυαρχίδος κατέπλευσε τὸ 610 εἰς τὰ ὕδατα τῆς Κων)πόλεως, ὅπερ προηκόησε ὡς εἴπομεν τὴν στάσιν τῶν Πρασίνων καὶ τὴν τιμωρίαν τοῦ Φωκᾶ, οἰκτρῶς διαμελισθέντος.

Ὁ νέος Ἡράκλειος μετὰ δισταγμούς τινας ἀπεφάσισε νὰ περιβληθῇ τὰ βασιλικά διάσημα τελέσας συγχρόνως καὶ τοὺς μετὰ τῆς Εὐδοκίας γάμους γενόμενος ὁ ἰδρυτὴς τοῦ οἴκου τῆς Καππαδοκίας.

Εὗρε τὰ τοῦ κράτους εἰς χαώδη κατάστασιν.

Ὁ περίφημος στρατηγὸς τῶν Περσῶν Σαχαρμπᾶξ (βασιλικὸς σύαγρος) διατρέχει τὴν Μ. Ἀσίαν, Συρίαν, Αἴγυπτον καὶ κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρακλείου κυριεύει καὶ λεηλατεῖ.

τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀρπάζει δὲ τὸν τίμιον σταυρὸν ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχε προσηλωθῆ ὁ Χριστὸς καὶ τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀνεύρει ἡ μήτηρ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου Ἑλένη, ὅπερ προῦκάλεσε τὸ πένθος ὀλοκλήρου τῆς Χριστιανοσύνης.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπέρχεται καὶ ὁ θάνατος τῆς αὐτοκρατείας Εὐδοξίας.

Μετά τινας μῆνας ὁ αὐτοκράτωρ καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀνικίτου ἔρωτος πρὸς τὴν ἀνεψιάν του Μαρίναν, ἣν τέλος καὶ νυμφεύεται ἐναντίον τῶν κανόνων τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ μέγιστος τῆς στιγμῆς ὑποστηρικτὴς του Πρίσκος ἀρχηγὸς τῶν Ἐξκουβιτόρων συνομοτεῖ ἐναντίον του, μεγάλη δυσαστοχία ἐκρίγνυται κατ' αὐτοῦ καὶ ἀντιδημοτικότης παραλύει τὸ ἔργον του.

Φαίνεται ὅτι τότε λιποψυχήσας ἀπεφάσισε νὰ παραιτηθῆ τοῦ θρόνου καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀφρικήν.

Ὁ Πατριάρχης Σέργιος ὡς ποτὲ ἡ Θεοδώρα ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τὸν πείθει νὰ μείνῃ καὶ νὰ ἀποθάνῃ εἰς τὴν θέσιν του.

Ἄλλως τε ὁ Χαγὰν τῶν Ἀράβων ἐπωφελήθεις τῆς ἀπουσιότησεως τῆς Αὐτοκρατορίας ἐπῆλθε κατὰ τῆς Κων)πόλεως καὶ εἶχε φθάσει μέγιστος τοῦ τείχους τοῦ Ἀναστασίου ἐνῶ οἱ Πέρσαι βαδίζοντες διὰ τῆς Μ. Ἀσίας εἶχον φθάσει εἰς τὴν Χαλκηδόνα.

Εἰς τὸν Ἡράκλειον δὲν ἔμενε ἄλλο ἢ νὰ κερδίσῃ χρόνον.

Ἦρξισε λοιπὸν διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν Χαγὰν καὶ τὸν Πέρσην στρατηγὸν Σαῆν, ἔστειλε δὲ καὶ πρεσβείαν εἰς Περσίαν.

Ἡ στάσις τοῦ Χοσρόη ὑπῆρξεν ὕβριστική. Ἡ προσβολὴ ὅμως αὕτη πρόστεθεισα εἰς τὸ ἄλγος τῆς ἀπωλείας τοῦ τιμίου σταυροῦ ἐξήγειρε τὸ ἔθνος. Τὴν ψυχολογικὴν ταύτην κατάστασιν ὁ Ἡράκλειος ἐπωφελήθη ὡς ἄριστα δὲν εἶχεν ὅμως οὔτε χρήματα οὔτε στρατόν.

Κατήργησε τότε τὴν δωρεὰν διανομὴν τοῦ σίτου, ἔθεσεν ὀλοκλήρον τὸν θησαυρὸν τῆς Ἀγ. Σοφίας εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Κράτους καὶ ἐκήρυξεν τὴν ἀναγκαστικὴν στρατεύσιν πάντων τῶν μοναχῶν, ἐπλήφθη δὲ δραστηρίως τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ ἐκλιπόντος ἐπὶ φρικᾷ στρατεύματος.

Μεταξὺ τοῦ 6ου καὶ 10ου αἰῶνος μέγιστον μέρος τοῦ στρατοῦ τῆς Αὐτοκρατορίας συνίστατο ἐκ ξένων μισθοφόρων, ὅπως ἐν Ἀγγλίᾳ μέχρι τοῦ Μεγάλου πολέμου, τὰ στελέχη ὅμως ἦσαν κυρίως ἑλληνικά καὶ ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εἰς καμμίαν ἄλλην ἐποχὴν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας τὸ στρατεῦμα τῆς Ἑλλήν. Αὐτο-

κρατορίας δὲν περιεῖχε τόσα ἀχραιφνῆ Ἑλληνικὰ στοιχεῖα ὅσον εἰς τοὺς μεγάλους αὐτῆς πολέμους πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ τιμίου σταυροῦ.

Πρώτη ἐπιτυχία τοῦ Ἡρακλείου πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἡ ἐξεύρεσις τῶν καταλλήλων συνεργατῶν «Κυβερνᾶν ἔστι τὸ ἐκλέγειν,» εἶχεν εἶπει ὁ Μ. Ναπολεὼν (gouverner c'est choisir). Ὅπως πρὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς τελευταίας Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας Γουλιέλμος ἐξέλεξε τὸν Μπίσμαρκ, τὸν Μόλτκε καὶ τὸν Ρούν, ὅπως πιασκευάσωσιν τὴν Γερμανίαν τοῦ πολέμου τοῦ 1870, οὕτω καὶ ὁ Ἡράκλειος ἀνέθεσε τὰ πολεμικὰ καὶ πολιτικὰ ἔργα τοῦ Κράτους εἰς τὸν Πατριάρχην Σέργιον, εἰς τὸν Μάγιστρον Βῶνον, εἰς τὸν στρατηγὸν Νικήταν, εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ στρατηγὸν Θεόδωρον καὶ εἰς τὸν διπλωμάτην πατρίκιον Ἀθανάσιον.

Πρώτη φρονις ὑπῆρξε νὰ ματαιώσωσιν τὴν ἐκ τοῦ βορρᾶ πίεσιν τῶν Βαρβάρων ἤτοι τοῦ Χαγάνου τῶν Ἀβάρων.

Πρὸς τοῦτο ὁ Ἡράκλειος καὶ οἱ σύμβουλοί του μετεχειρίσθησαν τοὺς Λογγοβάρδους, φυσικοὺς ἐχθροὺς τῶν Ἀβάρων καὶ ἐρίζοντας πρὸς αὐτούς. Εἰς αὐτοὺς ἀνετέθη νὰ συγκρατῶσι καὶ νὰ ἐνοχλῶσι τοὺς Ἀβάρους ἐκ τῶν βορείων τῆς Ἰταλίας. Ἐν τούτοις ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς διετέλεσεν ἐν παθητικῇ αἰνῆνῃ μέχρι τοῦ 622 ὀργανούμενος καὶ ἐξασκούμενος.

Ἐξαίφνης τὴν Δευτέραν τοῦ Πάσχα 4 Ἀπριλίου τοῦ ἔτους τούτου ὁ Αὐτοκράτωρ εἰσβιβάσας τὸ ἄνθος τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν μέγαν στόλον, ὃν εἶχε συγκεντρώσει ἐν τῷ Κερατίῳ Κόλπῳ διέπλευσε τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Ἑλλησποντον καὶ ἐξῆλθε εἰς τὸ Αἰγαῖον διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ μίαν τῶν ὤραιωτέρων καὶ τολμηροτέρων στρατηγικῶν προθέσεων τὰς ὁποίας ὁ νοῦς στρατηλάτου ἐξετέλεσε μεταβαλὼν ὑπὲρ αὐτοῦ ὡς διὰ μαγικῆς ράβδου ὄλην τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν κατάστασιν.

Οἱ Πέρσαι ἀφου κατέλαβον τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ τὴν Συρίαν εὐρίσκοντο ὑπὸ τὸν στρατάρχην Σαχαρμπᾶς εἰς Χρυσούπολιν (Σκούταρι) ἀπέναντι τῶν τειχῶν τῆς Κων)πόλεως ἀναμένοντες νὰ δώσωσι πάντοτε τὴν χεῖρα εἰς τοὺς Ἀβάρους, οἵτινες προσεπάθουν νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὴν Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν ἐκ τοῦ Βορρᾶ.

Οὐδεὶς εἶχε κατορθῶσει νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅστις μετὰ μακρὸν καὶ δυσκολώτατον διάπλουν διελθὼν τὸ Αἰγαῖον περικάμψας τὴν Κρήτην καὶ κατόπιν τὴν Κύπρον κατέπλευσεν εἰς τὸν ἀπέναντι καὶ Ἀνατολικῶς αὐτῆς Ἰσικὸν Κόλπον, ὅπου νῦν ἡ

Ἄλεξανδρέτα, ἀπεβίβασε τὰ στρατεύματα αὐτοῦ καὶ οὕτω εὐρέθῃ ἀπροσδοκῆτως ἐπὶ τῆς γραμμῆς ὑποχωρήσεως τοῦ πολεμίου.

Εἶναι ἀσφαλῆς στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ στόλου του καὶ συγκοινωνεῖ ἀκωλύτως μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τῶν ἐμπροσθοφυλακῶν του καταλαμβάνει τὰς διαβάσεις τοῦ ὄρους Ἄμανοῦ καὶ εἰσβάλλει εἰς τὴν Καππαδοκίαν, ἣτις εἶναι καὶ ἡ γενέτειρα γῆ του.

Ὁ Ἑλλην Αὐτοκράτωρ σφηνοῦται μεταξὺ Ταύρου καὶ Μαύρης θαλάσσης.

Ἐκπληκτος ὁ Σαχαρμπάζ μανθάνει τὸ γεγονός, διπλῶνει τὰς σκηνας του καὶ ἄρχεται τῆς ὑποχωρήσεως.

Οἱ Πέρσαι ἀποσύρονται εἰς τὰ παλαιὰ των σύνορα φοβούμενοι εἰσβολὴν εἰς αὐτὴν τὴν Περσίαν. Ὁ Ἡράκλειος ὅμως δὲν εἶναι τόσον ἀπλοῦς νὰ τοὺς παρακολουθήσῃ πρὸς αὐτά, ἀλλὰ κατευθύνεται πρὸς τὴν Τραπεζοῦντα ὅπου ὅλος ὁ στόλος του συναθροισθεὶς τὸν ἀναμένει.

Ὁ Ἡράκλειος ἀφίνων τοὺς Πέρσας εἰς τὰ χειμάδιά των ἐπανέρχεται εἰς τὴν θεοφύλακτον Πόλιν μετὰ δεκαμηνον ἀπουσίαν. Ἐν τούτοις οἱ λογαριασμοὶ δὲν ἔχουν τελειώσῃ οὔτε μὲ τοὺς Πέρσας, οὔτε μὲ τοὺς Ἀβάρους. Αὐτὴν τὴν φασὴν ἐπαναρχίζει τὴν ἐκστρατείαν ἀντιθέτως, ἀντὶ νὰ πλεύσῃ πρὸς τὴν Ἀλεξανδρέταν, πλείε πρὸς τὴν Τραπεζοῦντα καὶ μὲ μεγαλυτέρας ἀξιώσεις, διότι τὸ ἔθνος ἀναθροῦσαν τοῦ παρέχει νέας δυνάμεις. Ὁ τίμος σταυρός, τὸ μέγα κίνητρον δὲν ἔχει ἀνακτηθῆ ἀκόμη! Ἐπελθὼν μὲ περισσότερον στρατὸν ἀποβαίνει εἰς Τραπεζοῦντα, ἐγκαθιστᾷ τὴν βάσιν του ἐν Ἀρμενίᾳ καὶ εἰσβάλλει νῦν εἰς τὴν καθαρὴν Περσίαν, τὴν παλαιὰν Περσίαν. Βαδίζει κατὰ τῶν Γάσσακα, τῆς νῦν Ταυρίδος (Τεμπρίζ) ὅπου ἐλέγετο ὅτι φυλάσσεται ὁ σταυρός. Ὁ Σαὴν ἔχει νῦν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ περσικοῦ στρατοῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ Χοσρόης ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐφεδρείας (40.000) ἀναμένει ἐν Τεμπρίζ, ἥς μετ' ὀλίγον ἀναγκάζεται νὰ ἐξέλθῃ καὶ ἦν οἱ Ἕλληνες καταλαμβάνουν. Ἀρνεῖται ἀνοήτως νὰ παραδώσῃ τὸν Σταυρόν, ἐξυπηρετῶν ὡς ἄριστα τὰ σχέδια τοῦ Ἡρακλείου. Οἱ Ἕλληνες ἀνασκάπτουν καὶ κατασκάπτουν ὀλόκληρον τὴν Ταυρίδα (623) ἀνατρέπουσι δ' ἐκ θεμελίων τὸν περίφημον ναὸν τοῦ Ἥλιου. Δὲν εὐρίσκουν πουθενὰ τὸν σταυρόν. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπιχειρεῖ ἀκόμη νικηφόρους τινὰς πορείας. Ἀλλὰ δὲν θέλει ν' ἀπομακρυνθῆ τῆς βάσεώς του. Τὴν μεταφέρει μάλιστα βορειότερον καὶ ἀπολύει 50,000 αἰχμαλώτων (624) οὓς θεωρεῖ περιττὸν βάρος. Ἐν τούτοις ὁ δραστήριος Χοσρόης μάχεται νῦν ἐντὸς τῶν χωρῶν του καὶ κατορθώνει νὰ στείλῃ κατὰ τοῦ Ἡρακλείου τρεῖς νέας στρατιάς ὑπὸ τὸν Σαχαρμπάζ, τὸν

Σ ἴην καὶ τρίτον τινὰ στρατηγόν. Τότε ὁ αὐτοκράτωρ ἀποφασίζει νὰ πολεμῆσῃ αὐτοὺς χωριστὰ πρὶν ἐνωθῶσιν. Κάμνει περίπου ὅ,τι ὁ Βοναπάρτης ἔκαμε πρὸς ἑνὸς αἰῶνος κατὰ τὴν πρώτην εἰς Ἰταλίαν στρατείαν του. Ὁ Ἡρόκληος λοιπὸν εἶναι ὁ πρῶτος ὅστις ἐγκαινίασε τὴν τοιαύτην στρατηγικὴν μέθοδον. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς γ' περσικῆς στρατιᾶς φονεύεται. Ὁ βασιλικὸς Σύαγρος ἀφίνει τὰ ὄπλα του. Ὁ πόλεμος ἐξακολουθεῖ.

Τὴν ἀνοξὴν τοῦ 625 ὁ Ἡρόκληος ἐκτελεῖ θαυμασίαν ἱππικὴν ἐπιδρομὴν, raid, ὡς θὰ ἔλεγον οἱ νεώτεροι, ἐπιδρομὴν ἣν θὰ ἐξήλθει καὶ αὐτὸς ὁ περίφημος Ἀμερικανὸς Ἱππαρχος τοῦ ἀνθενωτικοῦ πολέμου τῆς Ἀμερικῆς Σέομαν. Μὲ τῆς ἀστραπῆς τὸ τάχος φθάνει μέχρις Ἀδάνων. Ἐπακολουθεῖ λυσσώδης συμπλοκὴ καθ' ἣν ὁ κατάφρακτος Φάλμπας Δόρκων, «πλήσεται κονταρέα.» Ἀλλ' ἴδου μεγάλη διπλωματικὴ ἐπιτυχία τοῦ Χοσρόη καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ Χαγάνος τῶν Ἀβάρων ὀδεύει σπουδαίως κατὰ τῆς πόλεως. Ὁ Ἡρόκληος συμπύσσει τὰς δυνάμεις του πρὸς τὴν Τραπεζοῦντα καὶ ἀποσπᾷ σῶμα δωδεκακισχιλίων θωρακοφόρων πρὸς βοήθειαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ μέγιστον τμήμα ὑπὸ τὸν Θεοδόωρον εἰς Μεσοποταμίαν κατὰ τοῦ Σαῖν καὶ μετὰ τρίτου μικροτέρου σώματος ἀποσύρεται ὁ ἴδιος εἰς τὸν Καύκασον. Εἰς Τιφλίδα βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ δεινοῦ διπλωμάτου του Ἀθινασίου κατακτᾷ τὴν φιλίαν τοῦ Ζεμπιλ ἡγεμόνος τῶν Τουρκοχαζάρων ὃν ἐμνήστευσε μετὰ τῆς βυζαντινῆς προιγκηπίσης Μαρίας. Ἐν τῷ μεταξῷ διεξάγεται ἡ περίφημος πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀβάρων. Μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Θεοτόκου ἡ πόλις σώζεται διὰ τῆς ἰκανότητος τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς φρουρᾶς Βώνου. Ἡ ἀγαλλίασις εἶναι ἀπερίγραπτος καὶ πάντες ψάλλουν. «Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια» ἕμνος ὃν καθεὶ χριστιανὸς καὶ Ἕλληνας γνωρίζει. Μίαν λέξιν ἐν τούτοις περὶ τῶν Ἀβάρων οἴτινες χάρις εἰς τὸ Βυζάντιον δὲν ἐξηνδραπόδισαν τὸν κόσμον. Πόθεν ἦλθον οἱ ἀμαξόβιοι οὗτοι; Εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι εἶναι τῆς τουρανικῆς οἰκογενείας. Αἱ κυρίαί του Χαρεμίου σύρουν τὰς ἀμάξας ἐφ' ὧν εἶναι ἐξηπλωμένοι οἱ τραχεῖς καὶ κτηνώδεις Ἀβάροι ἐνῷ δὲ ἵπτος ἀκολουθεῖ ἕτοιμος διὰ τὴν μάχην. Ὁ χρονογράφος Νέστωρ λέγει περὶ αὐτῶν καὶ τοὺς ἀποκαλεῖ Ὅβρ. Εἶναι ἀληθεῖς δαίμονες καταστροφῆς. «Ὁ ἐπικατάρατος, ὁ θεήλατος Χαγάνος.» Οὐνοὶ καὶ Ἀβάροι εἶναι σχεδὸν ἡ αὐτὴ φυλὴ. Ἐπελθόντες ἐκ ΒΑ. πῆζον πρὸς Δ. Φράγκους καὶ Λογγοβάρδους πρὸς Ν. τοὺς Ἕλληνας. Ἐν τοῖς πεδίοις τοῖς Οὐγγαρίας ἔστησαν τὸ στρογγύλον αὐτῶν περικεχαρα-

κωμένον στρατόπεδον εἰς ὃ συνεκέντρωσαν τὰς ἀρπαγὰς των. Αὐτὴ εἶναι ἡ πρωτεύουσά των, τὸ Ring. Ὅτε βραδύτερον κατελήφθη ὑπὸ τῶν Φράγκων ὁ χρυσὸς ἐξέπεσεν εἰς ὄλας τὰς ἀγοράς. Τοσοῦτοι ἦσαν οἱ θησαυροὶ οἱ συγκεντρωθέντες ὑπὸ τοῦ ληστρικοῦ τούτου Ἔθνους. Ὁ Χαγάνος ἀφοῦ μάτην ἠγωνίσθη νὰ ἐκπορθήσῃ τὰ φοβερά τεῖχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπεφάσισε νὰ διέλθῃ τὸν Βόσπορον διὰ τῶν μονοξύλων τῶν Σλαύων ἐπικούρων, ἀλλ' ἠττήθη καὶ διεσκορπίσθη ὑπὸ τοῦ ἀγρυπνοῦντος στόλου τῶν δρομώνων. Μὴ δυνηθεὶς οὕτω νὰ ἐνωθῆ μετὰ τῶν Περσῶν, οἵτινες ἐπωφεληθέντες τῶν δυσχερειῶν τῶν Ἑλλήνων ἐνεφανίσθησαν πάλιν εἰς Σκούταρι ὁ Χαγάνος ἔφυγε πρὸς βορρᾶν καὶ ἐχάθη ὄπισθεν τοῦ Δουνάβεως.

Μαθὼν τὰ νέα ὁ Ἡράκλειος εἰσβάλλει δρομαῖος εἰς Μεσοποταμίαν διέρχεται τὸν ποταμὸν Ζάμπ καὶ τὴν 12 Δεκεμβρίου 627 συγκροτεῖ ὄμι μακρὰν τῶν ἐρειπίων τῆς Νινευῦ τὴν νέαν ἐν Ἀσβήλοις μάχην φρονεύσας διὰ τῆς ἰδίας του σπάθης τὸν νέον ἀρχιστρατήγον τοῦ Χοσρόη Ραζάτην. Τέλος, ἐν ἔτει 628 εἰσέβαλεν εἰς Δεσταγέρδην ἐξ ἧς μόλις ἐσώθη ὁ Χοσρόης. Συμπτυχθεὶς κατόπιν εἰς Τεμπριζὶ ἀνέμενε τὰ γεγονότα παρακολουθῶν αὐτὰ ὡς ἀπὸ παρατηρητηρίου. Ὁ Χοσρόης σφόδρα ἐρεθισθεὶς κατὰ τοῦ «Βασιλικῆς Στάγρον» ἀδρανοῦντος ἐν Χαλκηδόνι κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς θάνατον. Τὸ ἔγγραφον τῆς καταδίκης ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων οἵτινες καὶ τὸ παρέδωκαν εἰς τὸν Σαχαρμπάζ. Συνθηκολογεῖ τότε οὗτος μετὰ τοῦ Βόνου καὶ τοῦ Σεργίου καὶ μεταστρατοπεδεύει εἰς Περσίαν, ὅπου ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Χοσρόης ἀσθενήσας τὸ σῶμα ἴσως καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τελῶν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς νεαρᾶς αὐτοῦ ὀδάλισκῆς Σερίν ἀνακηρύσσει τὸν υἱὸν τῆς διάδοχον. Πάντες οἱ Σατραπαὶ ἐξεγείρονται ὑπὲρ τοῦ νομίμου διαδόχου Σιρόη καὶ ὁ Χοσρόης καθαιρεθεὶς θανατοῦται. Ὁ νέος βασιλεὺς Σιρόης ἀποστέλλει πρέσβεις εἰρήνης πρὸς τὸν Ἡράκλειον. Τὴν 15 Μαΐου 628 ὁ Πατριάρχης Σέργιος ἀναγινώσκει πρὸς τὸν λαὸν ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοκράτορος ὅτι κατέπαυσε τέλος μετὰ εἴκοσιν ἔτη ὁ ἀγὼν καὶ ὅτι ἐπανέρχεται.

Ἐπλησίασε τὸν Βόσπορον καὶ ἔστη ἔναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναμένων τὸν τίμιον Σταυρὸν μετὰ τῆς αὐτοκρατείας Μαρτίνας, ἣτις εἰς ὄλας τὰς στρατείας τὸν παρηκολούθει ὃν τέλος ἔφερον ὁ ἀδελφός του στρατηγὸς Θεόδωρος, ὡς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους. Εἰς τὸν Σαχαρμπάζ δφεύλομεν ὅτι ἐφανέρωσε τὴν κρύπτῃν ὅπου ἐφυλάσσετο. Ὁ Αὐτοκράτωρ παραλαβὼν τὸν Σταυρὸν ἐπέβη τοῦ βασιλικῆς δρόμωνος καὶ εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον. Ἀποβιβασθεὶς παρὰ τὰς Βλαχέρνας

διήλθε πρὸ τοῦ ναοῦ τῆς Θεομήτορος καὶ βαίνων παραλλήλως τοῦ τείχους κατῆλθε μέχρι τῆς πύλης τοῦ Ἁγίου Ρωμανοῦ. Στὰς ἐκεῖ περιβλήθη τὸ διάδημα καὶ τὴν πορφύραν, ἀνέβη ἐπὶ ἄρματος στρο- μένου ὑπὸ τεσσάρων ἐλεφάντων καὶ εἰσελάσας εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς χρυσῆς Πύλης ὤδευσε πρὸς τὸν Ἱππόδρομον καὶ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν. Διακόσται χιλιάδες ἀνθρώπων τὸν ἠκολούθουν. Τριακόσται σημαῖαι ρωμαϊκαὶ καὶ ἑλληνικαὶ ἀνακτηθεῖσαι, μεταξὺ τῶν ὁποίων αἱ σημαῖαι τοῦ Κράσσου, τοῦ Βαρελιανοῦ καὶ τοῦ Ἰουλιανοῦ κυριευθεῖσαι ἄλλοτε ὑπὸ τῶν Περσῶν ἠγοῦνται τῆς πομπῆς. Ὁ Πατριάρχης Σέργιος ἀνα- μένει εἰς τὰ προπύλαια τοῦ ναοῦ. Ἦτο ἡ 14 Σεπτεμβρίου 628. Εἰς ἀνάμνησιν τῆς μεγάλης ταύτης ἡμέρας τῆς ὁποίας βεβαίως δὲν ὑπάρ- χει μεγαλυτέρα εἰς τὴν ἱστορίαν μας ἡ Ἐκκλησία καθιέρωσε τὴν ἑορτὴν τῆς *ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ*. Ἐπὶ χίλια τριακόσια ἔτη καὶ διὰ μέσου τῶν τραγικωτέρων ἐθνικῶν περιπετειῶν ἡμῶν οἱ Ἕλληνες δὲν ἔπαυσαν ὅπου γῆς καὶ ἂν εὐρίσκονται νὰ τὴν ἑορτά- ζουν, νὰ τὴν ἐννοοῦν καὶ νὰ τὴν αἰσθάνονται βαθύτατα!

Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρακλείου δὲν ὑπῆρξαν εὐ- τυχή. Διαιρέσεις ἐκκλησιαστικαὶ κατετάραξαν τὴν αὐτοκρατορίαν ἐνῶ νέος ἰσχυρὸς ἐχθρὸς ἐμφανίζεται ἐξ Ἀνατολῆς καὶ μεσημβρίας οἱ Ἄρα- βες καὶ ὁ Μωάμεθ ἐπιτεθέντες συγχρόνως κατὰ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν Περσῶν λίαν ἐξησθενημένων ἐκ τῶν μεταξὺ των μεγάλων πολέμων. Ἀλληλογραφία διημείφθη μεταξὺ τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τοῦ προφή- του τοῦ Ἰσλάμ. «Γενροῦ μουσουλμάνος» ἔγραψε πρὸς τὸν Ἡράκλειον ὁ Μωάμεθ ἐνῶ πανταχοῦ διεδίδετο ἡ ἰδέα ὅτι τὸ ἑλλην. κράτος ἠθελε καταλυθῆ ὑπὸ τῶν περιτετημένων λαῶν. Ὁ Ἡράκλειος παρασυρ- θείς ὑπὸ τοῦ Γαλλο-φράγκου συμμάχου του Λαγοβέρ ἐξεδίωξε τοὺς Ἰσραηλίτας καὶ σκληρῶς κατεδίωξεν. Οὗτοι κατέφυγον εἰς Ἀραβίαν. Τὴν Περσίαν ἐλυμαίνεται φοβερὰ ἀναρχία ἀντιθέτως οἱ Ἄραβες ἐνι- σχύοντο. Ὁ θάνατος ἐν τούτοις τοῦ Μωάμεθ καὶ ἡ ἀνοδος εἰς τὸν θρό- νον τῆς Περσίας τοῦ υἱοῦ τοῦ Σαχαρμπάρ Γιαздеξερδ ὑποστηρίξει τοῦ Ἡρακλείου ἀνέβαλε τὴν καταστροφὴν. Ἐν Μούτα συνεκροτήθη πρώτη τις μάχη μεταξὺ Ἀράβων καὶ Βυζαντινῶν. Ὑπῆρξεν ἀμφίροο- πος· κατ' αὐτὴν ἐν τούτοις ἔλαμψεν ἡ ἰκανότης καὶ ἰδιοφυΐα τοῦ Καλὲδ «τοῦ ξίφους τοῦ Θεοῦ». Ἐν τούτοις ὁ Ἀμποῦ Μπέρο ἀνεκηρύσσεται Κα- λύφης, διάδοχος τοῦ Μωάμεθ, καὶ ἐκήρυττε τὸν ἱερὸν πόλεμον ἐπὶ κεφαλῆς 124,000 μαχητῶν. Ὁ Ἡράκλειος ἐγκατέστη ἐν Δαμασκῶ καὶ ὄργανον τὴν ἄμυναν. Ἀλλ' ἡ ὑγεία του ἦτο πλέον ἐπισηφελῆς

καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ διοικήσῃ αὐτοπροσώπως. Ὁ ἀκάθεκτος Καλὲδ προηγεῖτο τῶν Ἀράβων. Ἐκυρίευσε τὴν Βαβυλωνίαν καὶ ἐν Συρία τὴν Γάζαν· ἀπευθύνει πρόκλησιν κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅστις ἀπαντᾷ «ὁ κληρὸς σου εἶναι ἡ ἔρημος· ἀποσύρθητι.» Ὁ Καλὲδ μὲ τὴν συνήθη αὐτοῦ ὁρμὴν πολιορκεῖ τὴν Λαμασκόν. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἡρακλείου Θεόδωρος τὸν ἀναγκάζει νὰ στραφῆ, ἀλλ' ἐν Γαβάτῃ ἠττάται καὶ ἡ Λαμασκὸς πίπτει. Ὁ Θεόδωρος περιπίπτει εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅστις ἀελπίσας μεταβαίνει εἰς Ἱερουσαλὴμ ὅπως ἀναλάβῃ τὸν Σταυρόν, τὸν ὁποῖον μετὰ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει θρίαμβον εἶχε καταθέσει εἰς τὸν Πανάγιον τάφον. Τὸν εἶχε φέρει ὁ ἴδιος πεζὸς μέχρι τοῦ Κρανίου τόπου καὶ τὸν εἶχε παραδόσει εἰς χεῖρας τοῦ πατριάρχου Ζαχαρίου. Ἦτο λιαν καταβεβλημένος. «Χαῖρε Συρία, χαῖρε διὰ τελευταίαν φρονᾷ» ἐφώνησε διερχόμενος τὰ σύνορα. Οἰκτροὶ οἰκογενεῖα καὶ σκηναὶ ἔλαβον χώραν· ὁ στρατὸς ἔστασίασε καὶ τὸν ἐκήρυξαν ἔκπτωτον τοῦ θρόνου· ἡ τόσον ἄλλοτε φωτεινὴ διάνοιά του ἐσκοτίσθη, ἡ θεὰ τῆς θαλάσσης ἐπάγωνε τὸ αἷμά του καὶ διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔστησαν γεφύρας μὲ φράγματα ὅπως μὴ τὴν βλέπῃ.

Ὁ Τίμιος Σταυρὸς κατετέθη εἰς τὴν Ἁγ. Σοφίαν· ἐνισχυθεὶς ἀκόμη ἠθικῶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Σεργίου ἐπανεῦγεν ἐὰν ὄχι τὸν ἡρωϊσμόν του τοῦλάχιστον τὴν μεγάλην αὐτοῦ πολιτικὴν διαύγειαν εἰ καὶ ἔπασχεν ἐξ ὑδροπικίας. Συνεκράτησε τὸν Χαγάνον διὰ συμμαχίας μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Βένδων καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων τῆς Παννονίας. Δύο ἄλλοι σλαβικοὶ Λαοὶ οἱ Κροάται καὶ οἱ Σέρβοι κατέστησαν τὰ ὄργανα τῆς προβλεπτικῆς αὐτοῦ πολιτικῆς· Ἐκ τῶν βορείων κλιτύων τῶν Καρπαθίων τοὺς ἔσυρε ἐντεῦθεν τοῦ Δουνάβεως, τοὺς μὲν Σέρβους πρὸς τὴν Δαλματίαν ἐξ ἧς ἐξώθησαν τοὺς Ἀβάρους, τοὺς δὲ Βουλγάρους εἰς Μοισίαν καὶ εἰς κάτω Δακίαν αἵτινες τότε ἔστεροῦντο παντὸς πληθυσμοῦ, εἴλκυσε δὲ πάντας τούτους εἰς τὸν Χριστιανισμόν.

Ἐν τούτοις οἱ Ἀραβες ἐνίκων. Ὁ νέος Χαλίφης Ὁμάρ εἰς δύο μεγάλας μάχας ἔκυρίευσε τὴν Περσίαν καὶ ἔκτισε ἐν Ἱερουσαλὴμ τὸ τέμενος Ὁμάρ εἰς τὴν θέσιν ὅπου ὑπῆρχεν ἄλλοτε ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντος. Ὁλη ἡ Μεσοποταμία ὑπήχθη εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν. Αἱ μηχανορραφαὶ τοῦ μοναχοῦ Πύρρου καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας Μαρτίνης κατέληξαν εἰς τὴν στέψιν τοῦ υἱοῦ τῆς Ἡρακλειωνᾶ, ὅστις ἀνεκηρύχθη διάδοχος μετὰ τοῦ ἐτέρου υἱοῦ τοῦ Ἡρακλείου τοῦ μετὰ τῆς Εὐδοκίας.

Ὁ Ἡράκλειος προαισθανόμενος τὸ τέλος του ἐκάλεσε περὶ τὴν

ἐπιθανάτιον κλίνην του τὰ τέκνα τῆς Εὐδοκίας καὶ τὰ τέκνα τῆς Μαρτίνης.

Ἐτάφη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Μετὰ τρεῖς μῆνας ὁ διάδοχός του Κωνσταντῖνος ἤνοιξε τὸν τάφον διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ κατάφορτον πολυτίμων λίθων στέμμα του ὥστε ἡ δυσμένεια τῆς τύχης παρηκολούθησε καὶ μετὰ θάνατον τὸν μέγαν ἀλλ' ἀτυχῆ Αὐτοκράτορα (1).

ΑΘΗΝΩΝ

(1) Οἱ ἐπιθυμοῦντες πλείονας περὶ Ἡρακλείου εἰδήσεις πρέπει ν' ἀναγνώσῃ τὸν Γ. Πισίδην ἀρχιδιάκονον τῆς Ἀγ. Σοφίας, ποιητὴν τοῦ *ἐξαήμερον* καὶ τῆς *Ἡρακλειάδος*. Ἐκ τῶν νεωτέρων, ὁ μᾶλλον ἐξονυχίσας τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἡρακλείου εἶναι ὁ Γάλλος Δραπερὸν καὶ ἐκ τῶν παλαιῶν ὁ ἀρμένιος ἐπίσκοπος Σπεός. Πρέπει ν' ἀναγνωσθῇ καὶ ὁ Δῆλ.